

УДК 82.512.162.09:39-055.2(=16)

Циганенко Вікторія Леонідівна,

кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри українознавства,
Харківський національний університет радіоелектроніки

E-mail: tsiganenkoviktorija80@gmail.com

ORCID: 0000-0003-2272-3501

Плутахіна Анна Сергіївна

здобувач вищої освіти, факультет комп'ютерних наук,
Харківський національний університет радіоелектроніки

E-mail: anna.plutakhina@nure.ua

ЗОБРАЖЕННЯ СЛОВ'ЯНСЬКОЇ ЖІНКИ У СХІДНИХ ТВОРАХ НА ПРИКЛАДІ ПОЕМИ НІЗАМІ ҐЕНДЖЕВІ «СІМ КРАСУНЬ»

Анотація

Література – невід'ємний супутник сучасної освіченої людини. У книжках ми дізнаємося про найвіддаленіші куточки світу. Однак у більшості своїй для кожного народу характерною є суб'єктивна думка про сусідні країни. Сьогодні суспільство може легко підтвердити або спростувати заздалегідь зроблені висновки за допомогою подорожей або соціальних мереж, де можна познайомитися з представниками інших культур.

У давні часи ми не мали такої змоги. Отже, уявлення про далеких сусідів формувалося на основі місцевого фольклору, що міг сягати навіть століть. У межах цієї роботи ми розглянемо проблему суб'єктивності зображення слов'янської жінки у східних творах. Метою роботи є дослідження суб'єктивного зображення слов'янської жінки у східних творах через призму поеми Нізамі Ґенджеві «Сім красунь».

Ключові слова: фольклор, слов'янська жінка, красуня, кохання, поема

Для кращого розуміння розглянемо стисло сюжет твору. Поема зображує сім красунь різних народів світу. Зачарований вродою жінок, шах Бахрам наказує збудувати особливі палаци для кожної з них. Шида, геометр і математик споруджують сім палаців так, що кожен виконано у суто одному кольорі під знаком конкретної планети, яка уособлює рідний край красуні, котра й буде господинею. Згідно з астрологією, кожним із семи поясів світу править одна планета. Навіть більше, кожне таке небесне тіло має свій колір:

Сатурн – чорний, Сонце – жовтий, Місяць – зелений, Марс – червоний, Меркурій – бірюзовий, Юпітер – сандаловий, Венера – білий («Сім палаців, немов сім планет, Бахрам побачив. Відповідно до планет був колір у палаців. І в усьому Шида премудрий дав відмінності їм. Відповідно до великих поясів земних» (переклад наш) [4]).

Бахрам навідується до жінок по конкретних днях тижня. Під час побачень красуні розповідають йому свою історію, настрої якої тісно пов'язані із відтінком палацу. Таким чином, сюжети переходять від чорного до білого кольорів, ніби шах поступово наповнюється духовним просвітленням.

У вівторок Бахрам завітав до слов'янської красуні. Зазначимо, що шах завжди вбирився у кольори палацу, до якого навідувався. Жінка обрала для себе червоний палац, збудований під знаком планети Марс.

Новела зображує сильну та розумну дівчину, неймовірної вроди («Із рожевими щічками, струнка, немов кипарис високий. Чие обличчя, як світлий місяць, ні – ще миліше. Дан був сонцем і Бурджейсом світлий розум її» (переклад наш) [4]), що не хоче бути замінною за звичайного парубка («Проте жила, обличчя приховуючи кільцями кучерів, відмовою відповідаючи всім, хто сватався до неї. Та, котрій у світі загалом рівних не знайти, хіба стане про безвісного нареченого мріяти?» (переклад наш) [4]). Вона шукала сильного духом чоловіка, що мав би не меншу гостроту розуму, що й вона. Для цього парубок мав пройти низку випробувань, що підтверджували його здібності.

Проаналізуємо символи, які автор застосовує для опису слов'янської дівчини. По-перше, могутня та гаряча планета Марс. Вона була названа на честь бога Марса [1]. Для тлумачення зв'язку звернемося до римської міфології. Марс був сином Юнони і мав дружину Нереїну, яку вважали уособленням доблесті [5]. Він сам брав участь у війнах, допомагаючи римлянам і шкодячи їхнім ворогам. Марса повсюди супроводжували божества Павор (Жах) і Паллор (Переляк), а також Віртус (Доблесть) і Хонос (Честь). Перші двоє жахали ворогів, другі – надихали римлян на подвиги заради батьківщини. Марс був богом війни, але на відміну від грецького Ареса, не війни задля вбивств і грабунку, а задля встановлення порядку.

По-друге, Марс – планета, що дає енергію, здібності ставити мету та досягати [3]. Можливо, саме тому це небесне тіло є символом вольової жінки.

Отже, Нізамі Генджеві зображує слов'янську жінку як розумну та високоосвічену особу. Саме тому вона шукає близького по духу чоловіка за яким буде відчувати себе «як за кам'яною стіною». Для неї вкрай важливо, щоб партнер бачив не тільки зовнішню вроду, але й усю внутрішню красу душі.

На нашу думку, Нізамі Генджеві трішки перебільшує вибагливість слов'янської жінки. Так, дійсно для жінок цієї етнічної групи важливим є сильний чоловік поряд, проте зображення пошуку потенційного партнера досить гіперболізовано. Це може бути пов'язано із слов'янськими весільними обрядами, які були досить не зрозумілими для тюркських народів, де вирішальне слово було за чоловічою стороною. На підтвердження цієї думки розглянемо детально епізод слов'янського весілля, а саме етап сватання [2]. До батьків нареченої навідувалися свати та домовлялися про майбутнє одруження. Якщо обидві сторони приймали спільне рішення, то пізніше вже приїздили батьки нареченого. Оглядини завершувалися рукостисканням, коли батьки молодят вкладали їхні руки одна в одну й били по ним рукавицею. Це було символом того, що весілля скасувати вже неможливо. Зранку, у день заручин, до нареченої приїздив представник нареченого (брат або друг). Він мав віддати подарунок і повернутися із дарунком у відповідь. Тільки після цього наречений міг завітати в дім молодиці для того, щоб провести обряд викупу. Парубок мав обдарувати подружок нареченої гостинцями та виконати певні завдання (ігри та конкурси) і віддати в руки гроші – тільки тоді вхід був вільним. Для порівняння в тюркських народах частими були випадки викрадання молодиці, а отже, сторона нареченого мала переваги у вагомості вибору потенційного партнера.

Отже, багатетапність сватання та великі вимоги до майбутнього чоловіка обумовлюють суб'єктивну оцінку образу слов'янської жінки.

Перелік використаних джерел і літератури

1. Барінова А. К. Как планеты Солнечной системы получили свои имена: наукова стаття [Електронний ресурс] / NationalGeographic – 2016 – Режим

доступу: <https://nat-geo.ru/science/universe/kak-planety-solnechnoy-sistemy-poluchili-svoi-imena>.

2. Гура А. В. Брак и свадьба в славянской народной культуре: семантика и символика. М: Индрик, 2012. 936 с.

3. Міфілогічний словник / С. С. Аверинцев та ін. М.: Советская энциклопедия, 1992. – 672 с.

4. Генджеви Низами. Семь красавиц. М.: Художественная литература, 1986. – 115 с.

5. Штаерман Е. М. Мифы народов мира. X. : Советская энциклопедия, 1988. 120 с.

Tsyhanenko Viktoriia Leonidivna

Ph.D. (Philology), Associate Professor of the Department of Ukrainian Studies
Kharkiv National University of Radio Electronics

Plutakhina Anna Serhiivna

Student of the Faculty of Computer Science
Kharkiv national university of radio electronics

IMAGE OF A SLAVIC WOMAN IN EASTERN WORKS ON THE EXAMPLE OF THE POEM NIZAMI GENJEVI «SEVEN BEAUTIFUL»

Literature is an indispensable companion of a modern educated person. In books, we learn about the most remote corners of the world. However, for the most part, each nation has a subjective opinion about neighboring countries. Today, society can easily confirm or refute preconceived notions through travel or social networks where you can meet people from other cultures.

In ancient times, we did not have such an opportunity. So, the idea of distant neighbors was formed on the basis of local folklore, which could even go back centuries. Within the scope of this work, we will consider the subjectivity of the depiction of Slavic women in Eastern works. The aim of the work is to study the subjective image of a Slavic woman in Eastern works through the lens of Nizami Genjevi's poem «Seven Beauties».

Keywords: *folklore, Slavic woman, beauty, love, poem*